

Muistio

13.5.2022

VN/25733/2021
VN/25733/2021-MMM-87

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto Suomen digikompassiluonnoksesta

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto pyynnön mukaisesti jäseneltynä:

1. Kompassin tarkoitus

Kompassin tarkoituksena on koota digitalisaation ja datatalouden kansallinen kokonaiskuva ja asettaa tavoitteet ja toimenpiteet kohti vuotta 2030. Digikompassin on tarkoitus toimia työkaluna digitalisaatiokehityksen johtamisessa ja ohjaamisessa. Vaikka toimet kohdentuvat etenkin valtionhallintoon, on digikompassin tavoitteena innostaa sidosryhmiä laajalti työskentelemään yhteisen vision ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vastaako kokonaisuus mielestänne tähän tarkoitukseen?

Kompassi palvelee kohtuullisen hyvin tässä tarkoituksessa ja tukee myös toimialoittaisen/hallinnoaloittaisen digitalisaatiokehityksen ohjaamisessa. On tärkeää, että Suomen versioon digikompassista on koottu lisäksi kansallisia, EU-kompassista täydentäviä tavoitteita ja teemoja, jotka ovat tarpeellisia Suomen digitalisaatiokehityksen vauhdittamiseksi ja joista Suomi haluaa olla tunnettu. Vastaavasti toimiala/hallinnonalakohtaisessa työssä on luontevaa liittää mukaan täsmäntäviä tavoitteita.

Kuinka kehittäisit tätä kokonaisuutta?

MMM pitää Suomen digitaalinen kompassiluonnosta onnistuneena. Se kattaa laajasti digitaalisen kehittämisen eri aihealueita ja mahdollistaa lähestymistavan hyödyntämisen toimialakohtaisessa työssä. Joihinkin painotuksiin on vielä hyvä kiinnittää huomiota.

Materiaaleissa on ollut esillä kaikkiin 'suuntiin' liittyvänä osa-alueena yhteistyön kehittäminen (Määrätietoisesti, johdonmukaisesti ja yhdessä). MMM pitää tärkeänä, että yhteistyön ja – kehittämisen toimintamallien kehittäminen nostetaan näkyvämmiin esille.

Suomen kompassiversiossa korostuu digitalisaatioon liittyvän teknologian viennin edistäminen. Kompassikonaisuutta olisi hyvä kehittää siten, että Suomen eri alojen digitalisaation kehittäminen ja sen tavoitteet erottuvat selkeänä kokonaisuutena ja viennin edistäminen omana erillisenä kokonaisuutenaan. Nyt voi syntyä se mielikuva, että kansallista digitalisaatiokehittämistä tehdään teknologiaviennin kehittämisen ehoilla tai sen takia.

Digitalisaatio on myös lisännyt riskejä, koska se mahdollistaa myös verkkojen kautta tapahtuvan jopa vakavan vaikuttamisen. Tästä syystä riskienhallinta ja varautuminen tulisi olla näkyvämmässä osassa kompassia. Riskinä on, että perusasetelmaksi muodostuu enemmänkin digikehitykseen sopeutumisen hallinta kuin digitalisaatiokehityksen johtaminen ja ohjaaminen.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Kompassin taustaksi on pyritty kuvaamaan Suomen haasteita ja mahdollisuuksia digitalisaation ja datatalouden kehittämisessä ja hyödyntämisessä.

Ovatko haasteet ja mahdollisuudet tunnistettu mielestänne oikein?

Näyttää sitä, että haasteita on tarkasteltu painottaen digitalisaation mahdollistaman kasvun haasteita. Tämä lisäksi olisi hyvä tarkastella sitä, kuinka olemassa oleva toiminta (esim ruoan tuotanto) voi kehittyä ja/tai säilyä elinkelpoisena digitalisaation tuomien uusien mahdollisuuksien ja apuvälineiden (analytiikkatuki, laskentamallit, tekoäly, neuvonta, ohjeet tms.) avulla. Toiminnan jatkuvuuden tukeminen digitalisaation avulla voisi olla tässä toimiva lähestymistapa. Yritysten markkinoiden ja viennin kasvu ovat oma tärkeä kehittämisen osa-alueensa, mutta myös muihin osa-alueisiin on panostettava.

Haasteidenkin yhteydessä olisi hyvä korostaa riskien arviointia ja realistisesti pohtia missä määrin meillä on kyky varmistaa digitaalisuudesta (liian?) riippuvaisen kriittisen infrastruktuurin toimintakyky eli katsoa onko digitalisaatiolla haasteiden lisäksi myös reunaehtoja. Tai jos digitalisaatiolle ei ole vaihtoehtoja, nostaa selkeämmin esille sopeutumisen edellyttämät tarvittavat investointi- ja uudelleensuunnittelutarpeet.

Kuinka kehittäisit tätä osiota?

3. Tavoitteet

Kompassi kattaa neljän osa-alueen – osaamisen, infrastruktuurin, yritysten ja julkisten palvelujen kehittämisen – priorisoidut tavoitteet vuoteen 2030. Nämä ovat vaikuttavuustavoitteita, jotka kuvaavat tavoiteltua yhteiskunnallista strategista muutosta tai vaikutusta.

Ovatko osa-alueiden tavoitteet riittävän selkeitä, strategisia ja kattavia teemoiltaan?

Luonnoksessa todetaan, että toimenpiteiden edellyttämät resurssit ja vastuutahot, mukaan lukien rahoitustarpeet, määritellään toimenpiteille jatkotyössä ja että rahoituksesta päätetään erikseen osana talousarvioprosesseja. MMM toteaa, että valmistelun yhteydessä olisi hyvä tuoda selkeästi esille, että työssä ei tulla saavuttamaan merkittävää edistystä ilman lisäpanostuksia tasapuolisesti kompassin eri osa-alueilla.

Kuinka kehittäisit tätä osiota?

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Osaamiseen liittyvänä tavoitteena todetaan, että: Kyberturvallisuus on koko yhteiskunnan läpäisevä kansalaistaito. Toki kyberturvallisuuteen liittyvien riskien ymmärtäminen on tavoiteltava kansalaistaito, mutta kansalaisia ei voida asettaa kokonaan vastuuseen omasta kyberturvallisuudestaan. Päävastuu kyberturvallisuudesta ja siihen liittyvästä osaamisesta täytyy olla palveluiden tuottajilla ja infrastruktuurien ylläpitäjillä (vrt. liikenneverkot, sähköverkot yms.). Tämä tulisi huomioida myös lainsäädännössä.

MMM korostaa myös tasapainoista aluekehittämistä. Suomi tarvitsee ICT-asiantuntijoita ja on tärkeää, että koulutusta on laajalti tarjolla koko maassa ja että se houkuttelee uusia opiskelijoita myös naisten ja kansainvälisten opiskelijoiden keskuudessa.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Datatalouden yhteydessä todetaan, että toimiva datainfrastruktuuri mahdollistaa tämän markkinan toimivuuden ja datan saumattoman liikkuvuuden kaikkien arvonluontiin osallistuvien kesken datan tallennus- tai käsittelypaikasta riippumatta. MMM esittää, että laadukas ja turvallinen tietoinfrastruktuuri nostettaisiin omaksi 'otsikokseen' tavoitteissa. Tehokkaat digitaaliset prosessit ja toimiva datatalous eivät toimi, ellei yhteiskunnan keskeisten tietovarantojen tietojen sisältöön, saatavuuteen ja hyvään hallintaan voida luottaa. Myös yhteentoimivuus osana hyvää tiedonhallintaa on tärkeää. Koko julkisen hallinnon tietoarkkitehtuuria olisi kehitettävä yhtenäisenä kokonaisuutena ottaen huomioon erilaiset tiedon hallintaan ja jakeluun liittyvät riskit. Datatalous on sitten bonusta,

jonka hyvä infra, arkkitehtuuri ja data mahdollistaa. Toki liiketoimintamahdollisuudet myös kapenevat, kun tietoa ei tarvitse kerätä enää moneen kertaan.

Esimerkiksi mainittu paikkatieto on luontevasti nähtävissä osana kansallista tietoinfrastruktuuria, koska monet paikkatietoaineistot ovat laajasti hyödynnettävissä yhteiskunnan eri toiminnoissa ja tietojärjestelmissä yhdessä paikannuspalveluiden kanssa.

Määritelmässä todetaan, että data-avaruus on toimijoiden tai järjestelmien verkosto, joka on luotu datan avointa jakamista ja vaihtoa varten ja, joka toimii yhteisesti sovittujen periaatteiden ja pelisääntöjen pohjalta. Kompassin tekstissä todetaan tavoitteena, että data avaruuksia tukevat julkiset avattavissa olevat tietovarannot ovat saatavilla (100 %) rajapintoja hyödyntäen joko avoimena datana, käyttöoikeuksien hallinnan tai yksilön oman datan hallinnan ratkaisuja hyödyntäen. Data-avaruuksia, niiden toimintaperiaatteita ja suhdetta julkisen hallinnon tietovarantoihin on näiden kuvausten perusteella edelleen vaikea hahmottaa. Joka tapauksessa tarvitaan jokin malli, jonka puitteissa tiedon yhteentoimivuutta ja saatavuutta/avoimuutta voidaan hallitusti kehittää. Tiedon kasautumiseen liittyvät haasteet on otettava tässä työssä huomioon.

Tavoitteeksi todetaan, että kaikilla suomalaisilla kotitalouksilla ja yrityksillä on mahdollisuus gigabitin tietoliikenneyhteyteen vuonna 2030. Tavoitteissa tulisi huomioida myös alueellinen kattavuus, koska monet etäyhteyksiä tarvitsevat toiminnot tehdään asutun alueen ulkopuolella (pelastuspalvelu, metsätalous jns.).

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

On erittäin tärkeää, että yritysten tarpeet ja rooli on huomioitu. Pienten yritysten digiloikan tukeminen ja niiden dataymmärryksen lisääminen ovat keskeisiä toimia liiketoiminnan digitaalisen transformaation vauhdittamisessa. On hyvä huomioida esim. infran kehittämisessä, että yli 40 % Suomen yrityksistä toimii maaseudulla.

Kuvauksessa todetaan, että Suomella on moneen muuhun maahan verrattuna erinomaiset julkiset tietoaineistot ja rekisterit, jotka tarjoavat poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet dataperustaiselle uudellelaiselle arvonaluonnille. Tietoaineistojen käytön helpottaminen ja sääntelyn laatiminen sekä selventäminen ovat kuitenkin keskeisiä toimia. Tämän arvonaluonnin haasteena on usein henkilötietojen suoja ja kysynnän rajautuminen kansallisille, varsin rajallisille markkinoille. Suurempana mahdollisuutena nähdään uuden sukupolven vientipotentiaaliakin sisältävien konseptien kehittäminen ja niiden testaaminen yhdessä suomalaisten asiakasryhmien kanssa win-win periaatteella. Pikavoittojen tavoittelusta tulisi päästä kestäviin kehitysprosesseihin ja yhteistyömalleihin.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Kuvauksessa todetaan, että julkisten palvelujen digitalisoinnista hyötyjä ei saada vain vanhoja malleja digitalisoimalla, vaan palveluiden järjestämisen logiikka ja prosessit on järjestettävä uudelleen. Tehokkaasti toimiva julkinen hallinto vaatii toteutuakseen yli vaalikausien ulottuvia tavoitteita ja politiikkatoimia sekä merkittäviä investointeja julkisen sektorin digitalisaatioon. MMM toteaa, että yhä laaja-alaisempien, turvallisempien ja laadukkaampien digitaalisten palveluiden kehittäminen ja etenkin niiden ylläpito vaativat kasvavia panostuksia. Viime vuosina on nojattu voimakkaasti digitalisaation tuottavuushyötyihin, mutta monissa tapauksissa on jo siirrytty vaiheeseen, jossa tarvitaan uusia investointeja saavutetun tehokkuuden ylläpitämiseksi. Osittain tarvitaan myös merkittäviä lisäinvestointeja, koska vaatimukset (esim. tietoturva) ja odotukset (esim. monikanavaisuus ja automaatio) ovat muuttuneet. Monilta osin olemme myös riippuvaisia kansainvälisten ohjelmistotoimittajien lisenssipolitiikasta.

MMM on vahvasti samaa mieltä, että ihmiskeskeisten palveluiden ja palvelujärjestelmän kehittäminen edellyttävät usein merkittäviä panostuksia. Se lisää myös eri toimijoiden keskinäisriippuvuutta ja laadukkaan yhteentoimivuus- ja arkkitehtuurityön tarvetta. Yhteentoimivuus- ja arkkitehtuurityöhön tulisikin panostaa merkittävästi enemmän kuin nykyisin mm. kuntien ja valtion integroituvien prosessien ja tietojärjestelmien kehittämisessä.

Tavoitekuvaus todetaan, että Meidän on rakennettava laajapohjaista teknologiaymmärrystä ja -osaamista poliittisessa päätöksenteossa ja julkishallinnossa, jotta voitamme poikkihallinnollisen tieto- ja teknologiapolitiikan tehokkaan täytäntönpäntöhaasteet. Datatalouden toimintaympäristö ja

-mallit on rakennettava myös julkisen hallinnon puolelle ja varmistettava palveluiden yhteentoimivuuden edellytykset. MMM katsoo, että tämä on keskeinen toimenpide koko onnistumisen kannalta. Olisi hyvä käynnistää jonkinlainen johdon 'digiakatemia' yhteistyön edistämiseksi ja vauhdittamiseksi. Sisältäpäin esimerkiksi organisaation tietohallinnosta tuleva työntö ei välttämättä riitä johdon aktivoimiseen.

Kokonaisturvallisuutta koskevan tavoitteen yhteydessä todetaan, että Tietojärjestelmien digitaalista turvallisuutta tulisi arvioida jo kehitysvaiheessa. Tämä lisäpanostus todennäköisesti pienentäisi järjestelmän elinkaaren kokonaiskustannuksia vähentämällä korjaustarpeita ja häiriöitä järjestelmän käytössä. Tämä arviointi tulisi liittää koko toimintaan ja kehittämisprosessiin, jotta katetaan myös prosesseihin ja tietovarantoihin liittyvät riskit.

Tavoitteeksi on määritelty: Digitaaliset julkiset palvelut ovat tarjolla yhden rajapinnan kautta. Tämä on kannatettavaa, mikäli tarkoitetaan sellaista rajapintaa tai palveluympäristöä, joka auttaa ja ohjaa henkilön tarpeensa mukaisten palveluiden äärelle. Parhaissa tapauksissa mainittu elämäntapahtumapohjainen lähestymistapa auttaa kanavoimaan palvelutarpeista sujuvasti jopa 90 %. Digitaalisten palveluiden kokoaminen yhdeksi laajaksi tekniseksi kokonaisuudeksi voi sisältää merkittäviä riskejä.

Tavoitteeksi todetaan, että Julkisten palveluiden teknologia on sovitulla tavalla jatkuvasti ajan tasalla. Tämä tarkoittanee sitä, että samassa palveluympäristössä on sovittu tietyistä teknisistä vaatimuksista ja kaikki osapuolet huolehtivat osaltaan vaatimusten toteutumisesta jatkuvasti. Vastaava tavoite liittyy myös automaattisen päätöksenteon lainsäädäntöehdotukseen. Tämä on kannatettavaa, mutta samalla on huolehdittava, että osapuolet aidosti pystyvät tähän tai niille on tarjolla esim. keskitettyjä ratkaisuja (vrt. pienet kunnat)

Kokonaisturvallisuutta koskevien tavoitteiden yhteydessä todetaan, että Julkisten digipalvelujen digiturvaratkaisut tukevat informaatiovaikuttamisen ja disinformaation tunnistamista ja hallintaa. Tässä yhteydessä olisi hyvä nostaa esille julkisen hallinnon digiturvallisuuden riippuvuus yrityksiltä hankittujen ratkaisujen laadusta. Olisi tärkeää, että julkisella hallinnolla olisi käytössään toiminto, joka auditoi säännöllisesti kaikki hankittavat ja ylläpidettävät ratkaisut. Yksittäisten organisaatioiden kyvykkyys ei tähän kaikilta osin riitä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Julkisen hallinnon yleislainsäädäntöä olisi kehitettävä, jotta se mahdollistaisi paremmin automaattisesti ja ennakoitavasti tehtävät päätökset.

Julkisten palveluiden kehittämisessä on tärkeää huomioida tasavertaisesti kaikki väestöryhmät. Digipalveluiden käytön tuki ja palveluiden tuottaminen kaikille ryhmille, tarvittaessa myös muutoin kuin digitaalisissa kanavissa, ovat osa luotettavan julkisen hallinnon perustehtävää. Mahdollisuudet asioida myös muuten kuin sähköisesti tulee turvata henkilöille, joilla ei ole sähköiseen asiointiin ole mahdollisuutta.

Tilannekuvaus ei kaikilta osin huomioi monipaikkaisuuden ja paikkariippumattoman työnteon lisääntymistä, jotka ovat kiistattomia. Tuoretta tutkimustietoa esim. VN TEAS-hankkeessa: Monipaikkaisuus muuttaa alue- ja väestörakennetta.

Nopeasti muuttuva toimintaympäristö sysää vauhtia julkisten palveluiden digikehittämiseen. Kiihtyvä ilmastokriisi, ikääntyvä ja maantieteellisesti keskittyvä väestö, digitalisaation aikaan saama työn murros ja uudenlaiset digitaalisen ympäristön turvallisuusuhat haastavat viime vuosisadan aikana luotuja hallinnon rakenteita ja toimintatapoja. Meillä on ratkaistavana myös julkisen talouden kestävyysvaje, kun väestön ikääntymisen myötä vanhusväestön määrän kasvu luo kasvupaineita terveys-, hoiva- ja eläkemenoihin ja työikäisen väestön väheneminen heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Julkisten palveluiden digitalisointi ja automatisointi auttavat meitä osaltaan vastaamaan näihin haasteisiin.

4. Avaintulokset

Avaintulokset ilmentävät osatavoitteita, joiden kautta saavutetaan kunkin osa-alueen strategiset tavoitteet. Ne ovat aikaan sidottuja ja kuvaavat konkreettisesti tavoiteltua asiantilaa. Avaintulokset on laadittu vuoteen 2030 nähden. Avaintuloksia toteuttavat konkreettiset toimenpiteet, joita tuleville vuosille on hahmoteltu kompassin liitteessä 1.

Ovatko esitetyt avaintulokset mielestänne kattavia ja tarkoituksenmukaisia?

Yleisenä kommenttina MMM katsoo, että avaintulosten määrittely vaatii vielä systemaattisempaa työstämistä yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa.

MMM katsoo, että data-talouteen kytkeytyvien data-avaruuksien kehittämis- ja koordinaatiiovastuu tulisi olla yksityisellä sektorilla. Tästä syystä yhtenä lähiajan toimenpiteenä voisi olla vetäjien/koordinaattoreiden etsiminen ja liiketoimintamallien määrittely mainituille data-avaruuksille.

Myös metsäsektorilla tehdään merkittävää data-avaruuden kehittämistyötä. Kansallisen metsästrategian hankesalkussa on metsätieto ja alustatalous –hankekokonaisuus, jonka avulla parannetaan metsä-, luonto- ja ympäristötietoa-aineistojen saatavuutta ja käytettävyyttä sekä yhdistettävyyttä muiden tietolähteiden kanssa. Laadukkaiden, ajantasaisten ja nykyistä tarkempien paikkatietoaineistojen saatavuus edistää digitalisaation kehittymistä. Lisäksi se mahdollistaa uusien työkalujen kehittämisen metsän- ja luonnonhoitoon sekä metsäalan palveluiden nykyistä parempaan suunnitteluun, toteutukseen ja vaikuttavuuteen. Paikkatiedon ja metsätiedon data-avaruuksilla tulee olemaan tiivis yhteys tai ne voidaan osin nähdä samana kokonaisuutena.

Toimenpiteenä todetaan, että Luodaan Suomen digitaalinen kaksonen (Digital Twin Finland) tietovarantojen integrointiin sijaintitiedon avulla ja paikkatietoon pohjautuvan ekosysteemin luomiseksi. Digitaalisen kaksosen rakentaminen ja paikkatiedon ekosysteemin (tai data-avaruuden) luominen olisi perusteltua jakaa kahdeksi eri toimenpiteeksi, koska paikkatietoyhteistyö ja –kehittäminen kytkeytyy moniin eri ekosysteemeihin ja data-avaruuksiin.

Paikkatietoavaruus on luonteeltaan erilainen verrattuna muihin data-avaruuksiin, jotka on määritelty substanssi- tai toimialakohtaisesti. Paikkatiedon asema suhteessa muihin data-avaruuksiin on horisontaalinen, koska kaikissa data-avaruuksissa on tietoa, johon liittyy sijainti. Sijaintikomponentin hyödyntämiseksi tarvitaan poikkileikkaava, sekä kansallinen että globaali sijaintireferenssi, jolla eri paikkatiedot voidaan kytkeä yksiselitteisesti tiettyyn maantieteelliseen sijaintiin. Digital Twin Finland pyrkii konseptoimaan paikkatietojen ja paikannuksen tehokkaan hyödyntämisen, luomaan mallin sille kuinka tiedon saatavuutta koordinoidaan. Tämän tyyppiset toimenpiteet demonstroivat tiedon hyödyntämiseen liittyviä toimintatapoja ja konkretisoivat niihin liittyviä teknologisia tarpeita.

Lisäksi todetaan, että: Data-avaruuksia tukevat julkiset avattavissa olevat tietovarannot ovat saatavilla (100 % erikseen määritettävistä kehitykselle tarpeellisista tietovarannoista) rajapintoja hyödyntäen joko avoimena datana, käyttöoikeuksien hallinnan tai yksilön oman datan hallinnan ratkaisuja hyödyntäen. Toimenpiteet eivät sisällä vielä yksityiskohtaisempia mainintoja tämän tavoitteen/avaintuloksen osalta? Onko jossakin jo määritelty mainitut erikseen määritetyt kehitykselle tarpeelliset avattavissa olevat tietovarannot vai viitataan tässä open data -direktiivin ns. arvokkaisiin tietovarantoihin?

Kuinka kehittäisit tätä osiota?

Digikompassin tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi vaikuttavat monimutkaisilta. Erityisesti mittareiden kytkeytyminen tuloksiin jää epäselväksi. Toivottavasti tästä rakentuu hallinnollisesti mahdollisimman kevyt 'älykäs' menettely, jossa raportointitiedot ovat sujuvasti poimittavissa esimerkiksi tilinpäätöksistä tai erilaisista raportointivälineistä (hankesalkku, tutkiahallintoa tms.). Huomioitava myös, että merkittävä osa seurantatiedosta tulee hallinnon ulkopuolelta.

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Keskeisenä toimenpiteenä mainitaan Traficom:n kautta hallinnoitava RRF-rahoitus huippunopeiden laajakaistayhteyksien rakentamiseen. EU:n maaseuturahasto osallistuu tulevalla CAP-kaudella yhtä merkittävällä osuudella yhteyksien rakentamiseen, joten MMM katsoo, että tämäkin tulisi mainita keskeisten toimenpiteiden listassa. Esim. näin: Laajakaistarakentamiseen tarkoitettu RRF-rahoitus kanavoidaan laajakaistatukilain avulla. Tarkoitus on mahdollistaa kesäkuuhun 2026 mennessä nopean laajakaistan saatavuus vähintään 25 000 uudelle tilaajalle alueilla, missä markkinaehtoinen tarjonta ei ole. Lisäksi EU:n maaseuturahastosta (CAP) rahoitetaan huippunopeiden laajakaistayhteyksien rakentamista vuosina 2023-2027.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Tavoitteeksi on määritelty: Digitaaliset julkiset palvelut ovat tarjolla yhden rajapinnan kautta. Tämä on kannatettavaa, mikäli tarkoitetaan sellaista rajapintaa tai palveluympäristöä, joka auttaa ja ohjaa henkilön tai yrityksen tarpeensa mukaisten palveluiden äärelle. Digitaalisten palveluiden kokoaminen yhdeksi laajaksi tekniseksi kokonaisuudeksi sisältää merkittäviä riskejä.

Tavoitteeksi on määritelty myös, että Julkisten palveluiden teknologia on sovitulla tavalla jatkuvasti ajan tasalla. Tämä tarkoittanee sitä, että samassa palveluympäristössä on sovittu tietyistä teknisistä vaatimuksista ja kaikki osapuolet huolehtivat osaltaan vaatimusten toteutumisesta jatkuvasti. Vastaava tavoite liittyy myös automaattisen päätöksenteon lainsäädäntöehdotukseen. Tämä on kannatettavaa, mutta samalla on huolehdittava, että osapuolet aidosti pystyvät tähän tai niille on tarjolla esim. keskitettyjä ratkaisuja (vrt. pienet kunnat)

5. Mittarit

Digikompassissa mittarit kertovat siitä, onko kehitys etenemässä strategisen tavoitteen suuntaan, eli onko syntynyt tavoiteltua muutosta tai vaikutusta yhteiskunnassa. Mittarit ovat luonteeltaan neutraaleja eli ne eivät itsessään sisällä tavoitetasoa. Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia.

Onko mittarit tunnistettu mielestänne oikein ja tunnistatteko digikompassin liitteessä 1 esitettyjen mittarien lisäksi muita mittareita tai tietopohjaa, jotka olisivat relevantteja mittaamaan digikompassin strategisten tavoitteiden toteutumista?

Mittareiden määrittelyssä on haasteena niiden ymmärtäminen samalla tavalla eri toimialoilla ja sektoreilla. Tarvitaan vielä kriteereiden tarkentamista, jotta mittarit aidosti toimivat eivätkä niiden tulkinnot vaihtelee vuosien välillä.

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Epäselvää, miten Julkisten palveluiden saavutettavuus (Mittari 3) soveltuu tähän yhteyteen.

Epäselvää, miten Digitaalisen infrastruktuurin toimintakyky (Mittari 6) soveltuu tähän yhteyteen.

Epäselvää, miten mittarit Oleskelulupahakemusten käsittelyajat ovat lyhentyneet (max. 30 vrk) ja Työperäisen maahanmuuton määrä (henkilöä vuodessa) mittaavat digialan houkuttelevuutta Suomessa. Toki, jos ihmisten sijoittumisesta ja motiiveista on saatavissa enemmän tietoa.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Epäselvää, miten Pilvipalveluja käyttävien yritysten määrä (%) mittaa tavoitetta 'Suomessa on käytössä datapohjaisen arvonluonnin perustaksi avoimiin standardeihin perustuva, EU-yhteensopiva datainfrastruktuuri ja käytänteet (data-avaruudet) keskeisillä toimialoilla'.

Tietoliikenneyhteyksien osalta tarvitaan mittari joka kuvaa yhteyksien alueellista kattavuutta. Mittari 1. Gigabitin yhteys/kotitaloudet ja yritykset (100 %) voidaan mieltää koskemaan vain asuttuja alueita. Muilla alueilla yhteyden tasotavoite voi olla alhaisempikin.

Tähän tavoitteeseen liittyen edellä on kuvattu konkreettista toimenpidettä: Laajakaistarakentamiseen tarkoitettu RRF-rahoitus kanavoidaan laajakaistatukilain avulla. Tarkoitus on mahdollistaa kesäkuuhun 2026 mennessä nopean laajakaistan saatavuus vähintään 25 000 uudelle tilaajalle alueilla, missä markkinaehtoista tarjontaa ei ole.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Olisi hyvä löytää erillinen mittari joka mittaa, miten Datatalous ja datapohjainen arvonluonti yritysten liiketoiminnassa on kasvanut.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Mittari 'Yhteentoimivien digitaalisten julkisten palveluiden määrä. Kasvu suhteessa vuoden 2022 tasoon.' edellyttää termin yhteentoimiva digitaalinen palvelu määrittelyä ennen mittauksen aloittamista.

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Digikompassin tavoitteiden toteutumista ja Suomen digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kokonaiskuvaa seuraa ja ohjaa ministerityöryhmä. Seuranta toteutetaan ja hallinnonalojen yhteistä toimeenpanoa edistetään digitoimistossa. Digikompassin tuloksellisuutta seurataan vuosittain avaintulosten ja toimenpiteiden toteutumisen kautta. Tavoitteena on kehittää seurannan tueksi eri hallinnonalat kattavaa tilannekuvaa, joka pitää sisällään keskeiset digitalisaation ja datatalouden hallitusohjelma- ja kehittämishankkeet (digisalkku). Digikompassin tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnista saatavaa tietoa voidaan käyttää resurssien kohdentamisessa ja toimenpiteiden ajoittamisessa.

Miten kompassin seuranta ja vaikuttavuuden arviointia voisi vielä kehittää kompassin yhteiskunnallisen kokonaisvaikuttavuuden tunnistamiseksi?

Digikompassin tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi/mittaaminen vaikuttavat monimutkaisilta ja lisätyötä vaativilta. Joidenkin mittareiden kytkeytyminen tuloksiin jää vielä tässä vaiheessa epäselväksi. Toivottavasti tästä rakentuu hallinnollisesti mahdollisimman kevyt 'älykäs' menettely, jossa raportointitiedot ovat sujuvasti poimittavissa esimerkiksi tilinpäätöksistä tai erilaisista raportointivälineistä (hankesalkku, tutkihallintoa tms.). Huomioitava myös, että merkittävä osa seurantatiedosta tulee hallinnon ulkopuolelta.

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Allekirjoitettu sähköisesti

Ylijohtaja

Pentti Lähteenoja

Tietohallintojohtaja

Antti Vertanen

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

VN/25733/2021-MMM-87

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: